

ES

- naujas tautų kalėjimas?

Praejus daugiau nei pusmečiui po žlugusio referendumo dėl Lisabonos sutarties ir belaukiant naujo balsavimo, ryžtingai Europos Sąjungos (ES) strategams "ne" ištarusioje Airijoje tvyro blogos nuotaikos. Airiai tvirtina nesupratę, kad klausimas tėra užduodamas tik iš mandagumo, o dabar pajutę, kad ES yra ne kas kita kaip didžiulis tautų kalėjimas.

Paprašyti palyginti savo ir lietuvių situaciją, airiai neabejoja: Lietuva galėjo išsiversti ir be ES, tačiau yra dar labiau maustoma nei pati Airija.

Virš Airijos susitvenkęs tamsus debes

To, kas darosi šiuo metu Airijoje, belaukiant kito referendumo dėl Lisabonos sutarties, patys airiai nė blogiausiame sapne nesapnavo: ekonomika kaip staigiai pakilo, taip staigiai ir nusileido, šalis mirga nuo ją užplūdusių emigrantų, gyventojai nebeapsidalija darbais ir socialinėmis išmokomis.

"Žinote, airiai balsuodami šiame referendume nepagalvojo, kad tai tėra klausimas "iš mandagumo", ir čia jokio kitokio pasirinkimo, kaip tik pritari Lisabonos sutarčiai, būti negali. Taip ir prisibalavome - ES iškart prisuko kranikus ir krizė čia, Airijoje, prasidėjo kur kas greičiau ir baisnė nei kitose pasaulio valstybėse", - trumpai situaciją apibūdino pardavėja mažoje Dublino Blanchardstone mikrorajono parduotuvėje dirbanti Sharon.

Ne tik prasta eko-

nomika spaudžia airius pakeisti nuomonę, tačiau ir viešai sklandanti stipri opinija, kad per naują referendumą gali būti nubalsuota visiškai kitaip. Tuo įsitikinti galima tiesiog užsukus į vietinius lažybų punktus - rizikos faktorius, kad airiai vėl ryšis pasakyti "ne", gerokai didesnis nei priešingu atveju.

Tačiau nepaisant visko, kalbinioji Sharon sakė, kad, jei tik prireiks, vėl balsuosianti prieš Lisabonos sutartį. Tokios pat nuomonės laikėsi ir kiti, su "Žalgiu" bendravę airiai. Kai kurie jų į klausimą piktai režė, kad nebėra ko rengti naujo referendumo, nes airiai, pasakę "ne", sugėbės ir dar kartą taip pasakyti.

Prieštaringos nuotaikos, beje, jautėsi ir apsilankius Europos Komisijos atstovybėje Dubline. Komisijos atstovas Philippe Carr, net ir vildamasis, kad airiai pakeis savo nuomonę, pusę lūpų užsiminė, kad šiaip jau jie turi priešasčių balsuoti prieš (pagrindinė - neįtakinga Airijos padėtis ES institucijose ir baimė prarasti savo, kaip valstybės, savarankiškumą), todėl nebus nieko nuostabaus, jei susiklosčiusi sudėtinga situacija nepalauš airių.

Balsavo netinkamai - sulaukė sankcijų

Kai klausiu apie šalyje tvyrančią įtampą, airiai neskuba kaltinti tik ES, o daugelis jų apskritai negali pasakyti, kas atsitiko, tačiau vos keli jų pusę lūpų užsiminė, kad sudėtingą padėtį dar kaitina ir ES taikomos sankcijos. Jų, beje, Airija sulaukė vos tik nubalsavusi "ne".

▶ Lietuva buvo iš tų šalių, kuri su šakute ir peiliu atvyko į puotą tuo metu, kai ji baigėsi. Mes dar suspėjome

Paddy
Airijos gyventojas

Lietuvių emigrantų grupę, dirbančią santechnikos įrenginių gamykloje Dubline, prižiūrintis airis Deenas, paklaustas apie susidariusią situaciją, patikino, kad po žlugusio referendumo ES nebeskyrė finansavimo daugeliui anksčiau numatytų projektų. Jo teigimu, neduodama papildomų 10 milijonų eurų sutvarkyti jau pastatyto Du Prot tunelio brokui, dėl kurio į tunelį patenka nemažas kiekis vandens, todėl nuspresta visai nebefinansuoti ilgai airių laukto Dublino metro projekto.

"Po referendumo ES ne kartą parodė, kas išties yra Airija", - sakė Deenas ir priminė vieną didžiausių skandalų, kai praėjus vos kelioms dienoms po referendumo Airija buvo priversta ES mokėti baudas už katastrofą, kuri prieš ketelį metų kilo vėjo jėgainių ūkyje Deribrane.

Airių problemos dėl vėjo jėgainių prasidėjo 2003-iaisiais, kai ant vienos iš Deribrano upių šlaito buvo pastatytas vėjo jėgainių ūkis, iškirsti medžiai, o po kurio laiko dėl to susidariusios nuošliauzos teršė upės vandenį ir išnaikino kelias dešimtis tūkstančių žuvų. Airiai ne kartą dėl šios problemos kreipėsi į ES, tačiau konkretaus at-

sakymo sulaukė tik po referendumo. Praėjus vos kelioms dienoms po airių verdikto Lisabonos sutarčiai, Europos Teisingumo Teismas apkaltino Airiją sukėlus gamtinę katastrofą ir skyrė jai milijonines baudas.

"Aš esu įsitikinęs, kad jei tik airiai būtų tinkamai balsavę, ES būtų ne tik nebaudusi, bet dar ir skyrusi pinigų šios nelaimės padariniams sutvarkyti. Bet atsitiko atvirkščiai, tad teko ne tik patiems ieškoti lėšų katastrofos padariniams likviduoti, bet ir sumokėti baudas, - pasakojo airis. - Nėra ko stebėtis, nes ko gali tikėtis tas, kuris sėdi ES kišenėje ir dar ją siuntinėja kuo toliau?"

Šalis be vilties

Kadangi naujojo referendumo data dar nėra aiški ir nežinia, ar jis apskritai įvyks, Airijoje šiuo metu kurpiami keli šalies ateities scenarijai. Pirmasis - kad pabūgę airiai vis dėlto ištars ES "taip". Antrasis - kad nepaklusniai šaliai ES taikys politinį ir ekonominį embargą.

"Juk kiekvienas geras verslininkas žino, kad jei investuoti į pamatai, kad tai tėra pinigų rjanti skylė ir investicijų nebeatgausi, tiesiog pripažįsti klaidą ir atsisakai projekto. Taip, manau, pasielgs ir ES", - sakė airis Deenas ir patikino, kad, turėdama 44 mln. eurų deficitą kasdien, prie europinių pinigų prijunkusi Airija tokiu atveju žlugtų iškart.

Yra ir dar vienas, bet visai ne-realaus scenarijus - ryžtingi vietos valdžios veiksmai. Bet savo valdžia, ypač tuo, kad ji gali išvesti iš akliavietės, airiai netiki. Dar blogiau - didžioji dalis tautos, balsavusi prieš Lisabonos sutartį, suvokė, kad dar mažiausiai metams leis nuosavai valdžiai prisivogti pilnas kišenes.

"Viešojoje erdvėje jau visai netrukus pasirodė ironiškų liaupsų ir padėkų už tai, kad tauta pati savo noru pratęsė vietos valdžios puotą", - liūdnai šypsodamasis pasakojo Deenas.

Jo teigimu, airių valdžia, renka ma kas ketverius metus, savo kadencijas priima kaip "šou pasirodymo laiką, per kurį pinigus leidžia ne konkrečioms darbams, o žmonių šypsėnoms".

"Mūsų valdžia neturi jokių il-

galaikių planų ir visus pinigus leidžia visai ne tam, kam reikia. Konkretus pavyzdys - prieš kiekvienus rinkimus ir po jų vis gražinama O'Conelly gatvė. Aplinkinės gatvės duobėtos, o O'Conelly, jau ir taip tvarkinga gatvė, vis tvarkoma. Matyt, todėl kad yra žinomiausia ir pastebimiausia", - sakė airis.

Lietuva nespėjo į puotą

Piešdamas niūrius šalies ateities planus, ne vienas airis savo šalies situaciją ES prilygino sėdėjimui kalėjime - atėjo susivilioję pinigais per savo naivumą, bet ištrūkti iš čia nebegali. Kitaipariant, kaimynė Didžioji Britanija čia juos atsivedė dėl "šventos ramybės", kad pinigų šrautais numalšintų anksčiau Jungtinėje Karalystėje airių vykdytus sprogdinimus ir neramumus, o pabėgti iš ES nėra kaip.

"Ar nebuvo keiliamų klausimų, kad reikia išstoti iš ES? Dar ne, nes visi puikiai supranta vieną dalyką - jei išstosi iš ES, pinigus reikės grąžinti. O tu pasižiūrėk, kiek čia sukūsta pinigų. Airijos ekonomika įdomiai sukurta - žmonėms atsirado darbu, ir jie pradėjo galvoti apie savo gyvenimą. Taip ir patatė jį. Tik bėda, kad tai padarė skolų ir socialinių išlaidų sąskaita", - sakė Deenas.

Beje, paklausti, ar Airijos situacija neprimena Lietuvos, nei Dubline gyvenantys airiai, nei patys lietuviai atsakė neigiamai. Jų teigimu, Airija patyrė nemenką naudą iš ES, o Lietuva to negavo ir, matyt, jau niekada negaus.

"Matote, Lietuva buvo iš tų šalių, kuri su šakute ir peiliu atvyko į puotą tuo metu, kai ji baigėsi. Mes dar suspėjome", - sakė kelioms lietuvių emigrantų šeimoms namus nuomojantis Paddy.

Airių įsitikinimu, Lietuva galėjo išsiversti ir be ES, o visi mūsų įsipareigojimai ES tik rodo, kad esame dar labiau apmulkinę už pačius airius. "Jei jūs dar ir atominė elektrinė uždarysytė, tai pamatysite, kaip ES strategai jums dar sumažės parduoti ir savo, bet jau nebe jūsų, gaminamą elektros energiją", - tikino Paddy.

Ramunė VAIČIULYTĖ
specialiai "Žalgiui" iš Dublino

ŽALGIRIS

Nr. 7

SU ŽALGIRIU - UŽ LIETUVĄ!

Specialus dienraščio "Respublika" priedas

M. Kundrotas:

"Nėra MŪSŲ ir JŲ, yra MŪSŲ Lietuva"

Apie tai, kokioje valstybėje gyvename ir kokią ją kuriame, kalba ne tik patyrę diplomatai, politikai ar filosofai, bet ir patriotiškai nusiteikęs jaunimas, kuriam taip pat labai svarbu, ką ir kodėl skelbia ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMAS.

"Taip, jaunimas turi labai rimtai pagalvoti, kokia yra mūsų valstybė ir ką mes turime dėl jos padaryti, nes juk jiems teks gyventi ateities Lietuvoje. Kokią ją susikursi - tokioje ir teks gyventi. Daugelis mano, kad, išvykus į Airiją ar Didžiąją Britaniją, problemos išnyks. Bet, patikėkite, jos neišnyks, nes ten ty problema yra dar daugiau", - sako Vienas jų - politikos mokslus baigęs, o dabar Lietuvos Tautiniam Jaunimo centrui vadovaujantis Marius KUNDROTAS, iškart paprieštaravęs, kad nėra MŪSŲ ir JŲ valstybės, yra tik MŪSŲ LIETUVA.

Tad kokią Lietuvą išvaizduoja jaunieji Lietuvos patriotai? Apie tai - jau tradiciniu tapusiuose "Žalgiario" interviu.

MŪSŲ Valstybė Europos Sąjungoje (ES) - Europos tautų sąjungos narė, JŲ Valstybė baigia išnykti unitarinės Europos katilė.

- Aš į ES nežiūrėčiau kaip į baigtinę duotybę. Yra skirtingos ES vizijos, viena jų teigia, kad ES turėtų būti valstybių sąjunga, kita - kad ji iš tiesų turi tapti unitarine, centralizuota sistema. Šis dalykas man kelia nerimą. Ypač galvojančiam apie tai, kokios vertybės ten dominuoja - išpuoliai prieš moralę, prieš šeimą, prieš religiją.

Tendencijų, kad ES artėja prie unitarinės valstybės, yra. Viena aspektas - Lisabonos sutartis, kuri yra tarsi tam tikri rėmai. Antra vertus, akivaizdu, jog vyksta kova: tautų Europa žengia į kovą prieš kuriamą Europos imperiją. Daugelyje šalių tarp politikų ir žmonių tvyro labai didelė atskirtis, dėl to augo įtampa. Pavyzdžiui, tos pačios Didžiosios Britanijos, laikomos euroskeptiškiausia šalimi, poli-

tikai nori tos unitarinės svajonės ir netgi sprendimuose dėl Lisabonos sutarties bando apeiti tautos valią apsieidami be referendumo. Bet išties, kai pagalvoji, - negali ilgai išsilaukiyti tokie elitai, kurie yra atitrūkę nuo savo atstovaujamos šalies piliečių. Jau dabar galime pastebėti tautų rezistenciją prieš šią nomenklaturą šį rezistencija turi plačias perspektyvas, ji reikiama įvairiais judėjimais, kad ir "Libertas".

MŪSŲ Valstybė būtų sau radusi garbingą vietą tarp pasaulio didžiųjų, JŲ Valstybė atlieka patarnautojo vaidmenį.

- Šioje vietoje yra persipynusios kelios problemos. Viena vertus, į šią valdžią įstraukė daug žmonių, su sovietiniu, provincijos, vykdytojo mentalitetu, kita vertus, atėjo daug naujų trumparegių pragmatikų.

Lietuva turi kurti savo gyvenimą kartu su istoriškai, etniškai, kultūriškai ir geopolitiškai artimomis valstybėmis. Pirmiausia turime galvoti apie baltiškovą dimensiją, t.y. baltiškojo regiono - Lietuvos, Latvijos, Baltarusijos ir Karaliaučiaus krašto - integraciją. Toliau galėtume galvoti apie kryptį per Latviją į Estiją bei per Baltarusiją į Ukrainą, su kuria mus sieja gili tarpusavio simpatija, istorinė patirtis ir netgi, sakyčiau, bendri iššūkiai. Tada galėtume galvoti apie Čekiją, Slovakiją ir Vengriją. Toks yra mano įsivaizduojamas geopolitinis blokas, kuris galėtų būti atsvara ir Maskvos, ir Briuselio imperializmui.

Beje, kalbėdamas apie šį bloką, aš sąmoningai apėjau Lenkiją, nes galime pastebėti, kad ji ir istoriškai, ir dabar turi įvairių ambicijų, besireiškiančių tiek per ekonomiką, tiek per kultūrą. Galime aiškiai įžvelgti bandymus

iškelti savo atstovus Lietuvoje ne tik lietuvių, bet ir kitų tautinių mažumų atžvilgiu. Reikalaujama įvesti lenkišką pavardžių rašybą, Vilniaus krašte uždarinėjamos lietuviškos mokyklos. Lenkija ne tik Lietuvai, bet ir Baltarusijai ar Ukrainai viename bloke būtų pavojinga partnerė, nes ji linkusi dominuoti. Nors ES kontekste ypač moralės klausimais Lenkija yra galimas mūsų partneris.

Žinoma, tam, kad šie mano pasvarstymai virstų realybe, reikia labai didelės politinės valios ir drąsos. Šiuo metu mūsų valdžioje esančių pragmatikų pragmatizmas yra gana trumparegiškas. Viena vertus, galvojama tik apie save, antra vertus - galvojama apie labai trumpą laiką atkarpą, nežiūrima į tolesnes perspektyvas. Niekas nežino, kokia bus ES po 15 ar 20 metų. Su dabartinėmis tendencijomis Vakarų Europoje po tiek laiko galime turėti islamo revoliuciją, nes apsikrėtusios vartotojiškumu, ištvirkimu, ardančios ne tik savo politikę, bet ir šeimos struktūrą, Vakarų Europos valstybės degeneruoja ne tik dvasiškai, bet ir fiziškai.

MŪSŲ Valstybėje būtų neskubama pirmiesiems balsuoti už Europos Sąjungos konstituciją ar Lisabonos sutartį, kuri neprimama pati Europa. JŲ Valstybėje balsuojama už bet ką, kad tik galėtų įsisteigti šeiminkams, net jei tai kenkia saviems interesams.

- Man atrodo, iš dalies aš jau atsakiau į šį klausimą. Papildyčiau, kad Lietuvoje reikalinga nauja santvarka, kurią pavadinčiau tautosvalda. Esminis jos komponentas būtų tiesioginės demokratijos mechanizmų ir principų stiprinimas. Šiandien turim atstovaujama

demokratiją, kuri yra labai lengvai valdoma - valdžia deleguojama tam tikrai žmonių grupei, o ji ima spręsti valstybės gyvenimą dažnai net neatsižvelgdama į piliečius, kurie juos delegavo.

Pažiūrėkime iš kitos pusės - o kodėl gi blogai šiandien būti europidu? Nėra blogai, tik reikalas tas, kad ši perspektyva yra labai abejotina. Pamėginkite savęs paklausti - kas yra Europa? Koks yra europietiškas gyvenimo būdas, identitetas? Jeigu tai krikščionybė, tai Vakarų Europoje, pavyzdžiui, Prancūzijoje, tai toli gražu nebėra tapatybės kodas. Jeigu Europos tapatybė yra humanizmas, tai jis būdingas ir Amerikai. Kas tada skiria Europą nuo Amerikos? Jeigu tai inoeuropietiškas, tai vengrai, suomiai, estai, baskai Ispanijoje nėra jokie inoeuropietiški...

Bėda ta, kad tai, ką mes šiandien vadiname ES, jau nebėra nei sąjunga, nei Europos. Tai yra kažkoks tarpinis tarpvalstybinis ir tarpviršvalstybinis institucijos darinys.

MŪSŲ Valstybėje kariai saugotų mūsų Tėvynę, JŲ Valstybėje vykdomas Vasingtono užsakymas.

- Pasiginčyčiau. Klausimas dėl Lietuvos dalyvavimo įvairiose karinėse misijose Irake, Afganistane yra labai opus. Faktas lieka faktas - tiek Jungtinių Valstijų (JAV), tiek jų sąjungininkių kariuomenės tose šalyse yra okupantės.

Bet galima kelti klausimą - ar tikrai Amerika, turinti savų interesų ir laikanti save demokratijos bastionu, gali nereaguoti į teroristinių judėjimų iškilimą tokiose valstybėse kaip Afganistanas ar Irakas? Juk mes patys dažnai ir ne be pagrindo kaltiname ne tik JAV, bet ir Vakarų Europą, kad kitados nesustabdė Stalino ar Hitlerio. Tad klausimas, į ką galėjo išvirsti Saddamo Husseino režimas? Į ką galėjo išvirsti Taibanas? Ar tikrai Amerika gali nesikišti?

Yra ir dar vienas klausimas - ar gali į tai nesikišti Lietuva? Matyt, gali, bet, vienaip ar kitaip, mes esame NATO nariai ir į šią organizaciją įstojome turėdami aiškią apeliaciją ir jų pagalbą mums iškilusios grėsmės atveju. Tad jeigu mes apeliuojame į jų pagalbą, ar galime patys nusišalinti nuo pagalos, kai jos reikia mūsų sąjungininkams?

MŪSŲ Valstybėje viešojoje erdvėje vyrtautų lietuvių kalba, JŲ Valstybėje, labiau nei tarybiniais metais rusų, dominuoja anglų kalba.

- Aš manau, kad ne tik kalbos, bet ir apskritai tautos identiteto atžvilgiu savimonė ir savęs suvokimas yra atsizėjamas nuo svetimio, kito suvokimo - kuo labiau žmogus įsigilina į kitas kultūras ir kalbas, tuo labiau jis gali suprasti savo kultūrą ir kalbą. Aš netikiu, kad po 15 metų lietuviai taps angliakalbiai, bet klausimas yra kitas - kokie patys lietuviai bus? Čia jau reikia atkreipti dėmesį ne į kalbą, bet ir į šeimos struktūrą, tautos moralę, valstybės suverenumą.

Kuo JŪSŲ PATIES Valstybė skirtųsi nuo JŲ Valstybės?

- Tai būtų tautinė valstybė, o ne kosmopolitinė, o juo labiau - ne kažkieno provincija. Tai būtų valstybė su stipria politine valia. Tai būtų šalis su stiprią šeimoms struktūrą. Tai būtų valstybė, branginti savo gamtą, istoriją, kultūrą.

Tai būtų valstybė, kurioje būtų ugdomos fundamentalios dorovinės vertybės, o ne dominiuotų amoralų asmenų ir klanų interesai. Tai būtų valstybė, kurioje augtų sąmoningas, iniciatyvus ir atsakingas pilietis.

Tai būtų valstybė, kurioje klestėtų vidinė darna.

Tai būtų valstybė darnioje mums artimų ir giminingų valstybių šeimoje.

Ar Lietuvai reikia euro?

Kokia euro kaina? Kiek mes už jį mokėsime ir jau sumokėjome? Kokia nauda bus iš euro valiutos ir ar tikrai mums jos reikia?

Apie tai naujiųjų agentūroje ELTA surengtoje spaudos konferencijoje mintimis dalijosi "lito tėvas" - buvęs Lietuvos banko vadovas, diplomatas Romualdas VISOKAVIČIUS ir ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO iniciatoriai - dainuojamosios poezijos allikėjas Kostas SMORIGINAS, Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras Rolandas PAULAUŠKAS ir dienašėio "Respublika" vyriausiasis redaktorius Vitas TOMKUS.

VTOMKUS: Romualdai, kaip jūs tapote "lito tėvu"?

R. VISOKAVIČIUS: Daug kas bandė nuo 1990 metų įvesti pinigus, tačiau situacija buvo visapusiškai sudėtinga - rublius keitė talonai, o tada didesnę nei 1000 procentų infliaciją monetarinės infliacijos instrumentais reikėjo suvaldyti iki 11 procentų. Tada jau buvo galima įvesti litus, kurie iškart buvo pagaminti nesėkmingai.

Kodėl atsirado talonai? Todėl, kad tuo metu apyvartojė truko grynųjų pinigų. Turėdami talonus, mes po truputį įsivedinėjom rublius ir juos kaupėme centriniame banke. Įsivedę talonus, skaičiavo, kokia turi būti pinigų masė Lietuvoje.

Pirmus litus, kuriuos vėliau keitėme, pagamino Amerikos kompanija "United States Banknote Corp.". Vėliau juos gamino Anglijoje, ten pat, kur buvo gaminami ir prieškariniai litai, dabar litai spausdinami Vokietijoje.

Patys pirmieji litai buvo gami-

nami su 7 paslaptimis, vėliau, 1993-iaisiais, mes pasiekėme, kad lituose būtų jau 14 paslaptių ir jie nebūtų padirbinėjami.

Kalbant apie sentimentus litams, be abejo, mano sentimentai - labai dideli.

VTOMKUS: Kaip aš supratau, litai buvo spausdinami iš pradžių Amerikoje, paskui - Anglijoje, o dabar - Vokietijoje. Kodėl negalėjome pasirošti ir patys spausdinti litų Lietuvoje?

R. VISOKAVIČIUS: Iš pradžių buvo spausdinama Lietuvoje, ten pat, kur buvo spausdinami talonėliai - "Spindulio" spaustuvelyje Kaune. Bet kai pamatėme, kad talonai masiškai padirbinėjami, nėra patikimi ir reikia įvesti tas paslaptis, supratome, kad tam trūksta technikos ir reikia didelių investicijų.

Tarėmės su Šveicarijos bankininkais ir pinigų spausdinimo įmonėmis. Jie patarė mums - Lietuvai, Latvijai ir Estijai - susijungti, pasistatyti vieną įmonę ir taip gaminti pinigus. Tačiau jau tada estai savo valiutą spausdinsite toje pačioje Amerikos kompanijoje, kur ir jiems daug žalos padarė.

VTOMKUS: Jei teisingai supratau - buvo mintis, kad reikia litus spausdinti Lietuvoje, bet nebuvote tikri, kad tai garantuos jų kokybę. Aš primenu tą skandalą, kai amerikiečiai litus išspausdino su broku, ir noriu jūsų paklausti, kaip ten išties buvo?

R. VISOKAVIČIUS: Tai buvo tie pirmieji litai, kurių spausdinimo

procese aš dar nedalyvavau...

VTOMKUS: Supraskite, kad kaltų aš neiškau. Tiesiog noriu pasakyti, kad, pasirenkant ir idealizuojant užsieniečius, atsitiko taip, kad išspausdinti litai buvo brokuoti. Tai buvo didžiulis skandalas. Ar prisimenate, kas tai padarė?

R. VISOKAVIČIUS: Prisimenu labai gerai. "Respublika" rašė.

VTOMKUS: Bet kas išspausdino brokuotus litus?

R. VISOKAVIČIUS: Amerikos kompanija "United States Banknote Corp."

VTOMKUS: Mums patiems buvo pasakyta, kad nemokam spausdinti pinigų, o pasirodo, Amerika, kuri moka spausdinti pinigus, pridarė broko... Galiu paklausti, kiek iš viso kainavo lito spausdinimas per visas tris šalis? Kokios tai yra sumos?

R. VISOKAVIČIUS: Anuomet ta lito dalis, kuri buvo išspausdinta su broku, kainavo apie 5 mln. dolerių.

VTOMKUS: Kiek kainuoja įranga, aukščiausios technologijos, kurias būtų galima nupirkti litams spausdinti ir naudoti Lietuvoje?

R. VISOKAVIČIUS: Tuo metu tokių technologijų kaina buvo tarp 20 ir 50 mln. litų.

VTOMKUS: Jei mes sugebame turėti kokybišką monetų kalyklą, tai tikriausiai sugebėtume spausdinti ir popierinius litus. Jei anuomet nebūtume pasidavę agitacijai ir kartu su estais bei latviais sukūrę savo gamyklą, manau, kad pinigų spausdinimas būtų mums kainavęs penkis kartus mažiau, nei

mes dabar išleidžiame lito gamybai užsienyje.

R. VISOKAVIČIUS: Galbūt, bet tada laikas ėjo labai dideliais tempais...

VTOMKUS: Bet, Romualdai, pripažinkite klaidą, kad, patikėję Amerika ir sulaukę brokuotų litų, mes anuomet patyrėme 5 mln. dolerių nuostolį.

Per amerikiečių broką mes praradome pinigus, o galėjome juos išleisti fabriko statybai ir patys gaminti bei kontroliuoti savo valiutą. Galėtumėte pasakyti, kiek mes dabar išleidžiame pinigų litų gamybai?

R. VISOKAVIČIUS: Tai yra dideli skaičiai. Ne šimtai milijonų, bet dideli.

Šiuo metu spausdinami tik kiekvių papildymai - vis atnaujinami tie litai, kurie susidėvi. Šita dalyką stebi ir užsako pinigų politikos tarnyba centriniame banke. Beje, bankas litams spausdinti pinigų iš biudžeto nenaudoja - tam jis juos uždirba iš savo rezervų investuodamas užsienyje.

VTOMKUS: Kaip supratau, jums, kaip žmogui, litas brangus, tačiau, nepaisant to, šiandien jūs pasisakote už euro įvedimą.

R. VISOKAVIČIUS: Taip, aš pasisakau už tai ir labai gaila, kad tuomet, kai buvome priartėję prie euro įvedimo, mums trūko labai nedidelės dalies - vos 0,1 proc. infliacijos rodiklio. Euro privalumų yra labai daug - galėčiau juos įvardyti.

VTOMKUS: Įvardykite.

R. VISOKAVIČIUS: Pirmia-

usia - didesnė investicijų garantija, reitingai, pigesnės operacijos, greitesni atsiskaitymai, pigesni kreditai ir juos daug lengviau skolintis kituose Europos bankuose, finansinis stabilumas ir didesnis skaidrumas, dėl kurio visos kitos šalys labiau patikėtų Lietuvos finansine padėtimi. Dar būtų galima pridurti, kad tai yra bendra valiuta visoje Europoje ir kur nors vartuojant nereikėtų jos keisti.

VTOMKUS: Dabar mes paklauskime Rolando, kuris kalbės apie euro pliusus ir minusus iš ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO perspektyvų.

R. PAULAUŠKAS: Žinoma, labiau norėtumėte diskutuoti su koku nors paprastu bankininku, ginančiu litą, nes prieš tokią stambią žuvį užimti priešingą poziciją nėra taip paprasta. Bet į politikus pretenduojantis žmogus neišvengiamai turi domėtis ekonomika ir finansais - juk nustatyti ribą tarp politikos ir ekonomikos yra pakankamai sunku. Mano supratimu, žmogus, šiandien norėdamas susigaudyti pasaulyje, nori nenori turi domėtis pinigų kilme - kuo aš ir užsiimiėju pastaruosius keletą metų.

Kitas dalykas, kurį noriu pasakyti, yra tas, kad pasaulyje nėra reiškinį, kuriuos būtų galima vertinti tik teigiamai arba neigiamai. Kiekvienas reiškinys turi ir plusų, ir minusų, todėl nėra ko stebėtis, kad vadinamieji finansų specialistai tuos pačius įvykius pasaulyje vertina labai priešingai. Todėl mes,

susirinkę prie šito stalo, esame linkę ne tiek prieštaruoti vienas kitam, kiek išskleisti visą argumentų "už" ir "prieš" gama.

Kadangi jūs jau išsakėte euro įvedimo plusus, aš pabandyčiau išskirti minusus.

Pradėsiu nuo Mastrichto kriterijų. Kaip rodo praktika, vargu ar dabartinėje krizėje mes suvaldytume biudžeto deficitą 3 proc. ribose. Aš jau net nekalbu apie tą dvejų metų koridorių, kuriame litas turėtų svyruoti. To artimiausiu metu neįmanoma padaryti. Sutinkate?

R. VISOKAVIČIUS: Tai priklauso nuo Lietuvos banko veiksmų.

R. PAULAUŠKAS: Ir nuo Vyriausybės.

R. VISOKAVIČIUS: Nemanau. Nes Vyriausybė sprendžia tik 20 procentų, o bankas - 80 procentų.

R. PAULAUŠKAS: Nesvarbu. Aš tik norėjau pasakyti, kad tie Mastrichto kriterijai Lietuvai yra sunkiai įgyvendinami. Dėl to apie euro įvedimą per artimiausius dvejus metus galime svarstyti tik teoriškai. Bet tarkim, kad visa tai mums pavyktų.

R. VISOKAVIČIUS: Matote, Tarptautinis valiutos fondas patarė Europos centriniame bankui leisti eurą šalims narėms įsivesti su tam tikromis išlygomis, nes tada bus mažesnis smūgis. O jis bus todėl, kad euro neturintoms valstybėms bus sunkiau išlipti iš duobės...

R. PAULAUŠKAS: Aš šitą žinau. Bet pasakykite man - kodėl tas Tarptautinis valiutos fondas šitą siūlo? Europa tai priešinasi. Bet tai - jau atskira tema.

VTOMKUS: Gal grįžkime prie plusų ir minusų.

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

R. PAULAUŠKAS: Taigi - įsivaizduokite, kad Mastrichto kriterijus mes įgyvendiname ir eurą galime įsivesti. Kas atsitiks? Jūs tikriausiai sutiksate, kad skolos nuo to nesumažės, mes neteksim Vyriausybės ir centrinio banko naudojamų instrumentų - kad ir dabartinis devalvacijos klausimas...

kitokia, tačiau kadangi prancūzai su vokiečiais dominuoja Europos Sąjungoje, jie palūkanas padarė tokias, kokių jiems reikia. Ir pakenkė ne tik Ispanijai, bet ir Airrijai.

Yra ir dar vienas dalykas - nepamirškite, kad pinigai yra šalies ekonomikos kraujas, ir jei tu savo kraujo netenki, atiduodi jį kažkam kitam, tai netenki galimybės ir kontroliuoti savo organizmą.

R. VISOKAVIČIUS: Bet, įvedus eurą, kraujas bus tik perpiltas...

R. PAULAUŠKAS: Perpiltas, bet jei jis bus užkrėstas? Tai automatiškai užkrės...

R. VISOKAVIČIUS: Tokiu atveju nereikia rublio įvedinėti. Reikia įvedinėti eurą.

R. PAULAUŠKAS: O gal jūs nežinote, kas dabar darosi su euro zona ir kokios ten yra krizės?

Grįžkime prie jūsų argumentų. Jūs įvardijote investicijas. Mano supratimu, tai apskritai yra mitas. Ką mes vadiname investicijomis? Mano požiūriu, į Lietuvą vadinamosios gryno lauko investicijos, galima sakyti, niekada neatėjo. Tai, kad akcijų biržoje kažkas nuperka akcijas ir jomis spekuliuoja? Tai Lietuvos ekonomikai neturi jokios reikšmės.

R. VISOKAVIČIUS: Bet labai daug mūsų akcijų parduodama Londono biržoje...

R. PAULAUŠKAS: Tai yra tik spekuliaciniai dalykai, kurie dega šito finansinio kapitalizmo krizėje.

Leiskite paklausti, ką mes vadinome investicijomis visus devyniolika metų. Tai nebuvo investicijos, tai buvo tik šeiminių pasikeitimų. Pavyzdžiui, telekomą privatizavo suomia. Argi tai - investicija? Juk pasikeitė tik šeiminkas. Mano požiūriu, investicija yra tada, kai kažkas ateina į plyną lauką, atsineša pinigų, sukuria naujų darbo vietų ir produkciją. Tad toki investicijų argumentą aš atmesčiau.

Jūs teikiate didelę reikšmę reitingui. Taip, mes turime tuos tris B. O Amerika - kaip turėjo tris A, taip ir tebeturi. Nors yra įklimpusi krizėje jau žemiau ausų. Bet reitingų agentūros dėl to kažkodėl reitingų nemažina, ar ne? Štai todėl aš atmetu tų reitingų svarbą.

Dėl pigesnių kreditų aš labai abejoju. Kredito kaina priklausys nuo rizikos, kokią duoda imantis kredita, ar ne?

R. VISOKAVIČIUS: Euro kreditai yra pigesni negu lito.

R. PAULAUŠKAS: Dabar yra tokia Lietuvos specifika, bet iš principo kredito riziką lemia jo ėmėjas, o ne tai, kokias pinigas skolinama.

R. VISOKAVIČIUS: Riziką nustato davėjas.

R. PAULAUŠKAS: Taip, bet

jis žiūri į tą, kuris ima kreditą, ir kokios jo galimybės tą kreditą grąžinti. Tai visiškai nepriklausoma nuo to, kokias pinigas skolinama.

Dar jūs paminėjote skaidrumą. Na, pone Visokavičiaus, šiandien, kai mes sėdime šioje krizėje, kuri, kaip kalbėjau praėjusį kartą, lošiama žymėtomis kortomis, apie kokią skaidrumą galime kalbėti?

R. VISOKAVIČIUS: Kas lošia?

R. PAULAUŠKAS: Ta pasaulinė finansų sistema, kuri mums primeta visas sąlygas.

Jūs pasakėte, kad, įvedus eurą, padidės apskritai pinigų sistemos skaidrumas. Kadangi Europoje, jūsų manymu, tai yra labai skaidru. Aš jums ir sakau - ta Europa ir pakliuvo į krizę kaip tik todėl, kad yra visiškai neskaidru.

VTOMKUS: Kostai, sakyk, o kas tau yra litas? Kodėl tau jo gaila? Galbūt tu esi tiesiog senamadiškas ir nemodernus?

K. SMORIGINAS: Aš klausiu ir vienos, ir kitos pusės jų motyvų ir galu tik pasakyti, kad tai nėra mano pasaulis.

Tačiau kalbant apie eurą ir litus, man pirmiausia svarbios emocijos. Aš prisimenu savo tėvų pasakojimus, kai tėtis skaldavo, do vokiečių pagamintas dviratis kainuoja 300 litų, o už 3 litus buvo galima suvalgyti dešrelę ir išgerti alaus...

Man, kaip ir italams, labai gaila skirtis su savo valiuta. Beje, tuo metu, kai jie tą darė, man teko būti Italijoje, ir dabar, spręsdamas kryžiažodžius, aš kartais iš įpročio vis dar rašau, kad Italijos valiuta yra lira. Žinote, man litas brangus savo lietuviškumu. Net ir skamba jis kitaip negu žodis "euras". Tas "euras" yra naujadaras, o "litas" - nuo žodžių "Lietuva", "lietus"...

VTOMKUS: Ką tik išgirdome moralinį aspektą, o aš norėčiau pakalbėti apie politinį. Tiksliau - pamėginsiu glaustai sudėlioti istorijos pamokas.

Prisiminkite, kaip vyko Lietuvos okupacija, arba kitaip - Lietuvos naikinimas, teritorijos užkariavimas, šeiminių išsivarmas iš namų. Jeigu neklystu, pirmiausia atėjo svetima kariuomenė. Paskui... Kada pakeitėm trispalvę 1941 m. Kada pas mus atsirado rusų kalba? Kada atsirado komisarai? Kada vietoj lito atsirado rubliai?

Taigi, kai atsirado svetima kariuomenė, svetima simbolika, svetimi šeiminkai, finale atsirado ir svetimi pinigai.

Pritaikykite šią sistemą dabarties situacijai: svetima kariuomenė - NATO pajėgos - pas mus jau yra, svetimos kalbos jau atsirado... O kai dings litas, tai bus paskutinė vinių ir mūsų tautos savimone, į

mūsų lietuvybę.

Aš kartais klausiu - kas sugalvojo tą Europos Sąjungą? Kokios šalys ją sugalvojo? Ar tarp jų buvo Anglijos? Kodėl jie moko kitus įsivesti eurą, o patys savo svario sterlingų nekeičia? Kodėl švedai neįsiveda euro? Kodėl to nedaro danai? Bet svarbiausia - anglai?

Aš neklausiu, kas atsitiko su rubliais, kai juos pakeitė kita valiuta. Tie, kurie seka spaudą ir domisi, žino. Tiesiog žino, kad kažkas iš tų įvedinėjimo kontraktų uždirbo šimtus milijonų, o kažkas užsidirbo antra tiek realizuodamas nereikalingus rublius. Lygiai tas pats bus dabar.

Aš kalbu apie istoriją, nes iš jos mums reikia mokytis. Juk kažkam tai yra ne tik politinis dalykas, bet, kaip sako angli, - "just business". Kol jie mums seka pasakas, kad reikia keisti valiutą, kažkas jau galvoja - o kur mes dėsim litus, kokį terminą paskirs jiems išimti iš apyvartos ir kas už tai atsakys?

Italai yra įsivedę eurą. Bet tą padarydami jie prarado pusę santaupų. Jie verkia ir gailisi, nes bankrutavo. Ištosos italų sistemos bankrutavo. Juos apgavo. Įvesdami eurą, jie sunaikino verslą...

R. VISOKAVIČIUS: Ir anglai, ir italai yra Europos Sąjungos nariai. Įsivaizduokite, kad visoje Sąjungoje gyvena pusė milijardo ir tai yra jėga. Bendra valiuta tokioje Sąjungoje yra ir ekonominė jėga. Todėl niekas man neužgincys šiandien, kad nėra tikslingai įsivesti euro. Tai, kad mes to nesugebėjome padaryti 2007 metais, yra didžiausias nusikaltimas ir klaida.

Aišku, gaila lito, bet jis liks istorijoje. O šiandien mes negalime atsilikti nuo tų valstybių, kurios sėkmingai dirba.

VTOMKUS: Tai, ką jūs kalbate, yra demagogija. Apie tai žmonėms reikia kalbėti atvirai, kad jie vėliau nesusiaustų apgauti. Kaip tada, kai stojome į Europos Sąjungą ir visi melavo, kad kainos nekils. O atsitiko atvirkščiai.

Jūs kalbate netiesą, kad euro įvedimas garantuos stabilumą. Šiandien mes jau turime eurą. Ar jūs tą žinote?

Šiandien litas yra pririštas prie euro. Visi investuotojai, kurie ateina čia, puikiai žino, kad niekuo nerizikuoja kad ir kas nutiktų. Juk jei nukris euro kursas, nukris ir lito.

R. PAULAUŠKAS: Norėčiau šiek tiek visus sutaisyti. Praktiškai visa mūsų visuomenė yra suskilusi į dvi dalis. Vieni į Lietuvą žiūri vis dar kaip į valstybę, kiti - kaip į savi-valdybę. Jeigu mes žiūrėsime iš šito taško, tai ir lito nereikia, ir šauktinių kariuomenės nereikia, ir lietuvių kalbos nereikia... Bet tada nebes-

kėkime ir apie valstybę. Mums reikia apsispręsti, ar norime turėti valstybę, nes ji turi požymius ir pinigai yra vienas iš tų požymių. O turėdami savo pinigus mes galime daug ką daryti - net ir emigaciją savarankiškai.

VTOMKUS: Ką manote, Romualdai, apie valstybinį komercinį banką?

R. VISOKAVIČIUS: Aš siūlau padaryti labai greitai būdu komercinį banką. Pašto bankas. Kiekviena pašte yra saugyklos - reikia tik kapitalizuoti pašta ir bankas yra. Aš kalbėjau ir su ministru. Jau seniai tą siūliu.

VTOMKUS: Tai kodėl niekas nedaroma?

R. VISOKAVIČIUS: Sunku pasakyti.

VTOMKUS: Jie bijo bankinink

TRUMPA LIETUVOS AUKSO ISTORIJA

▪ Lietuvos aukso atsargos pradėtos kaupti 1922 m. spalį, kai buvo įvesta nacionalinė valiuta - litas. Tuo metu Lietuva naudojo kitų šalių patirtimi. O šios buvo nusprendusios, kad auksas yra vienintelė pasaulinių pinigų forma. Tad šaly, išleidžiančios savo valiutą, dengė ją turimomis ir perkamomis aukso atsargomis.

▪ Lietuvai įsivedus litą, pasaulyje 1 Trojos uncija (maždaug 31,0135 g) aukso kainavo 20 Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) dolerių, o jo kursas buvo prilyginamas 10 litų.

▪ Aukšą mūsų valstybė kaupė įkurtame Kauno centriniame banke, vėliau dalis atsargų iš jo pateko į Anglijos centrinį banką (2,94 t), dalis atsidūrė Prancūzijos (2,94 t), Švedijos (1,27 t), Šveicarijos (0,63 t), JAV (2,49 t) centriniuose bankuose. Iki 1940 m. iš viso Lietuva sukauptė apie 9 tonas aukso (tuo metu tai buvo vertinama 63,3 mln. litų).

▪ Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, tik per plauką pavyko išsaugoti savo turtus. 1940 m. Sovietų Sąjungos specialūs įgaliotiniai Lietuvai Vladimiras Dekanozovas Lietuvos valdžios atstovų pareikalavo pervesti aukso atsargas į Sovietų Sąjungos valstybinio banko užsienio šalyse turimas sąskaitas. Praėjus savaitei nuo šio ultimatumo Ministrų Taryba priėmė sprendimą paklusti okupantams, tačiau kai Lietuvos aukso atsargas saugantiems užsienio bankams buvo išsiųsti reikalavimai, tepakluso Švedijos bankas "Riksbank". Kiti bankai išaldė Lietuvos aukso atsargas ir jų Sovietų Sąjungai neperdavė.

▪ 1991 m. Lietuvai atgavus nepriklausomybę ir susirūpinus savo sukauptu aukso, didžioji dalis atsargų - 5,8 t - grįžo. Dalį, kurią sovietmečiu gavo Rusija, Švedija pasiūlė gražinti savo aukso, tačiau ekonominę krizę išgyvenusi Lietuva šią dalį atsiėmė pinigais. Taip pat nebeliko ir JAV saugoto aukso - jo atsargomis ilgą laiką buvo išlaikoma Lietuvos ambasada Vašingtone. Beje, šiam tikslui nedidele dalis aukso buvo pasiskolinta ir iš Latvijos. Prieš keletą metų Lietuvos valdžia Latvijai šią skolą grąžino.

▪ Šiuo metu mūsų, aukščiausiai iš trijų standartų vertinamas auksas yra laikomas Anglijos centriniame banke. O aukso kainos pasaulyje nuolat kyla - šių metų kovą 1 Trojos uncija kainavo apie 1000 JAV dolerių.

▪ "Žvelgiant ekonomiškai ir labai pragmatiškai šis auksas lyg ir nėra toks svarbus, bet istoriniu požiūriu - tai didelė vertybė", - šitaip aukšą įvertino parlamentaras, istorikas Arvydas Anušauskas. - Lietuvos istorijos požiūriu, šis auksas nėra toks paprastas, nes jis buvo - tegu simboliškai, bet saugomas per visus tuos penkiasdešimt okupacijos metų. Greta diplomatinės tarnybos, kuri egzistavo tuo laikotarpiu, Lietuvos auksas buvo kaip liudytorys dingusio valstybingumo".

▪ Jo teigimu, per visą šalies istoriją šis auksas buvo naudojamas tik valstybingumo idėjai išlaikyti ir jai atkurti, todėl jo vertė visai kitokia nei kai kurių kitų valstybių aukso atsargų. Tai rodo ir švedų pavyzdys - kai istoriniu laikotarpiu ši šalis neišsaugojo mūsų aukso dalies ir perdavė ją Sovietų Sąjungai, po to ilgai jautėsi neaukiai ir mąstė, kaip visa tai kompensuoti.

▪ Apibendrinamas mūsų aukso atsargų vaidmenį istorijoje, A.Anušauskas patikino, kad mūsų valstybėje visą laiką buvo laikoma prioritetu išlaikyti rezervą ir jo neišvaistyti.

Kita eu ro pusė

Niekas iki šiol negali atsakyti - blogi ar gėrį Lietuvai atneš euras. Todėl laikas sugrįžti prie šios temos ir pakalbėti apie tai, kas buvo aktualu 2006-ųjų spalį - tada, kai mūsų valstybė vos per plauką nepakeitė nacionalinės valiutos nauja. Tada, kai šalies politikai sužinojo, kokia yra tiksli euro kaina. Tada, kai rimtai suabejota - reikia mums euro ar ne?

"Auksinė" valiuta

Kai prieš daugiau nei dvejus metus dienraštis "Respublika" iškėlė klausimą, kiek Lietuvai kainuos euras, politikams tai lyg ir neturėjo tapti naujiena. Tačiau tapo (stojimo į Europos Sąjungą (ES) sutartį ratifikavę politikai prisipažino pakėlę rankas "už" jos nė neskaite), o vėliau sužinojo ir dar daugiau - paaiškėjo, kad Lietuvai įstojus į euro zoną Lietuvos bankas ne tik praras pinigų gamybos monopoliją, bet ir turės atiduoti dalį savo atsargų Europos centriniam bankui (ECB). Maždaug 15 proc. atiduodamos kelių šimtų milijonų sumos dalis turi būti padengta aukso atsargomis.

Tai apytiksliai sudaro trečdali Anglijos centriniame banke laikomų Lietuvos geltonojo metalo atsargų (iš turimų 5,8 tonos aukso

pagal susitarimą Lietuva ECB turėtų atiduoti maždaug 2 tonas). Tiesa, specialistai tikino, kad kol kas nėra aišku, kokia išties bus Lietuvos dalis ECB, mat ji dar gali kisti priklausomai nuo gyventojų skaičiaus, bendrojo vidaus produkto. Be to, šiuo metu sunku prognozuoti ir būsimas aukso kainas, nes jos nuolat kinta. Pavyzdžiui, visiškai neatmetama galimybė, kad ECB teks perleisti visą mūsų valstybės aukšą.

Lietuvos banko atstovai aiškino, esą tai nėra jokia problema - mat aukšą ECB Lietuva tik skolina, o ne atiduoda. Be to, šiuo metu, kitaip nei tarpukariu, auksas nebėra didžiulė vertybė. Esą jis nėra svarbiausias Lietuvos valiutos stabilumo garantas, nes sudaro vos 6 proc. Lietuvos turto.

Galimybė prarasti - reali

Aiškinimais, esą Lietuvos auksas ECB bus tik paskolinamas, o ne atiduodamas, šalies žmonės maustė ne tik bankininkai, bet ir praėjusios kadencijos Seimo nariai. Kadangi galimybės, kaip atiduoti ir prarasti aukšą, buvo visiems gerai žinomos, teko pasidomėti priešingu atveju - kaip jį atgauti.

Kai kurie ekspertai patvirtino, kad teorinė galimybė prarasti ECB pervestus pinigus ir aukšą - labai reali. Tokia paskola ar garantija EBC yra analogiška akcininko bendrovės depozitinį lėšų pasiskolinimui ar garantijoms. Nesėkmės atveju akcininkas bendrovės vadovui, pareikalavusiam depozitinį lėšų, gali jų negražinti aiškindamas, kad jas išleido investicijoms, darbo sąlygoms gerinti ir pan. Tad ar šiuo atveju neatsitiks taip, kad nesėkmės atveju ECB negražins Lietuvos kapitalo dalies, teigdama, kad ji buvo reikalinga eurams spausti, platinti, saugot ir kitoms dalykams?

Be abejo, artimiausiu metu euro zonos subyrėjimas ir įnešto kapitalo praradimas mažai tikėtinas, tačiau teorinė galimybė vis tiek išlieka.

"Jeigu kada nors euras žlugtų kaip valiuta, - tarkim, jis būtų devalvuotas, prarastų pasitikėjimą ir būtų nebekonvertuojamas, - žinoma, rezervos neliktų, t.y. valstybei tikrai nebebūtų į ką preten-

Kita eu ro pusė

duoti. Nors toks scenarijus labai niūrus ir galbūt artimiausiu metu mažai tikėtinas", - prieš keletą metų atvirai išpažino tuometis Lietuvos laisvosios rinkos instituto (LLRI) prezidentas, dabar teisingumo ministras Remigijus Šimašius.

Beje, specialistai neslėpė, kad dar viena užslėpta euro grėsmė yra ta, kad Lietuva, turėdama didesnius rezervus nei atitinkamai kitos valstybės ir gerą pinigų politiką, gali pervesti didesnę rezervų dalį, nei to reikalaujama iš kitų analogiškų valstybių.

Atsargas atgausim? Nė velnio!

Kaip Lietuva atgaus už eurą atiduotą aukšą, kaip visa tai reglamentuota ES dokumentuose, niekas negalėjo ir iki šiol negali pasakyti.

Dokumentų, kuriuose būtų reglamentuota, kaip Lietuva atgaus už eurą atiduotas aukso atsargas, "Žalgiūriui" nepavyko aptikti, o paklausti apie tokias teines galimybes ekspertai tik gūčiojo pečiais.

"Manau, kad tokiu atveju būtų remiamasi tais pačiais principais, kaip ir sudedant ir vertinant valstybių indėlius, bet tikslų garantijų formuluočių man neteko matyti - vis dėlto kuriant projektą iš karto negalvojama apie jo žlugimą", - nesėkmingo euro įvedimo išvakarėse "Respublika" sakė prezidento patarėjas ekonomikos ir socialinės

politikos klausimais Ramūnas Vilpišauskas.

Lietuvos banko Rinkos operacijų departamento vadovas Arvydas Kregždė taip pat tvirtino, kad mūsų įnašo gražinimo klausimas nėra reglamentuotas. Lygiai taip pat, kaip ir išstojimas iš ES.

Bankininkas sakė maţas tik vieną išeitį - tokiu atveju, jei savo įnašo Lietuva neatgautų, ji galėtų kreiptis į teismą. Tiesa, koks teismas galėtų imtis narplioti tokią bylą - nežinia.

Nėra kur trauktis. Bet išeičių yra

Kyla natūralus klausimas, ar Lietuvai išties neverta pasilikti lito - kaip nacionalinės valiutos. Tačiau yra kita medalio pusė - pasirinkimo mes neturime, mat įsivestą eurą jau esame įsipareigoję ES stojimo sutartimi.

"Tai numatyta ES stojimo sutartyje ir todėl mes, kaip ir Estija, Latvija, Lenkija bei kitos naujosios narės, šiuo metu esame šalis, kuriai suteikta laikina išimtis. Kitaip sakant, nacionalinės valiutos naudojimas teisškai dabar yra laikinas dalykas", - 2006-ųjų spalį sakė prezidento patarėjas R.Vilpišauskas.

Tiesa, Lietuvos banko atstovai užsiminė, kad Lietuva nebūtinai turi aukoti ECB jau turimą savo aukšą. 15 proc. Lietuvos indėlių sudaranti "auksinė" dalį valstybė

gali nusipirkti iš kitų šalių. Tačiau, bankininkų teigimu, tokį sprendimą turi priimti ne tik Lietuvos bankas, bet ir valdžia, kuri, tiesą sakant, iki šiol apskritai nežinojo, kad Lietuva turės ECB duoti aukso.

Tad lieka atviri du klausimai - kaip valdžia priims sprendimą dėl "auksinės" dalies, jei apie ją sužinojo prabėgus trejiems metams po to, kai tam pritarė? Ar tas "nežinomas" ir tylėjimas vis dėlto nėra susijęs su mėginimu atiduoti istorinį aukšą?

Milijonai už mirażą...

Apie eurą ir jo įvedimą niekas tikriausiai šiandien nekalbėtų, jei už jį Lietuva turėtų sumokėti tik tada, kai jis bus įvestas. Neįtikėtina, bet jis mums jau kainuoja!

Lietuvos banko duomenimis, Lietuva jau stodama į ES įmokėjo 7 proc. (apie 1,7 mln. eurų, arba beveik 6 mln. litų) ECB sudaranti mūsų kapitalo dalį. Kai įsivesime eurą, sumokėsime dar likusius 93 proc. sumos.

Ar neteks mokėti daugiau? A.Kregždė sakė, kad tai spręs ECB valdyba. Tarkim, jei ji nuspręs padidinti pradinę įmoką, net ir neįsivedusi euro ir negaudama palūkanų, Lietuva turės sumokėti padidinto procento skirtumą. Pavyzdžiui, jei pradinę įmoką padidės iki 15 proc., Lietuvai prie jau įmokėtų 7 proc. teks dar sumokėti 8 proc. kapitalo dalies.

Kol kas tokie procesai nenumatomi, bet kartu ir negarantuojama, kad ECB taip nepasiegs. Mat paskutinį kartą pradinę įmoką buvo pakelta maždaug dvigubai prieš penkerius metus, kai ES priėmė naujas nares.

...ir už piliečių smegenų plovimą

Tiesa, jau įmokėto įnašo ECB suma gerokai nublanksta prieš tą, kuri skiriama euro propagandai.

Ne paslaptis, kad Lietuvos bankas euro propagandos bangai ketina aukoti nemenką sumą - iki 18 mln. litų, t.y. net šešis kartus daugiau, nei buvo skirta visuomenės informavimo kampanijai prieš referendumą dėl mūsų šalies narystės ES. Bent jau tiek buvo numatyta nesėkmingo bandymo įsivesti eurą išvakarėse 2006-ųjų spalį, kai bankas skelbė euro propagandos konkursą, o jį iš 8 dalyvių laimėjo viešųjų ryšių agentūros "Publicum" konsorciumas.

Jau skelbiant konkursą buvo pasakyta, kad vieni iš organizuojamos propagandos tikslų - "informuoti visuomenę apie euro įvedimą", "siekti visuomenės pritarimo ir teigiamo požiūrio į naują valiutą". Kitaip tariant, už 18 mln. litų visuomenei ketinama praplauti smegenis ir įtikinti, kad euras yra gerai.

Daugelis pripažįsta, kad Lietuvoje nuo 1994 m. veikiantis valiutų valdybos modelis, užtikrinantis fiksuotą nacionalinės valiutos kursą bazinės valiutos atžvilgiu, visiškai į apyvartą išleisti litų padengimą aukso ir užsienio valiutos atsargomis bei laisvą litų keitimą į bazinę valiutą ir atvirkščiai, yra geras.

"Taigi iš tikrųjų tam tikras paradoksas yra, kad Lietuva, šiandien turėdama iš tiesų gerą pinigų politiką bendrame pasauliniame ir Europos kontekste, veržiasi į Europos pinigų sąjungą ir elgiasi atvirkščiai nei, pavyzdžiui, Lenkija, kurios pinigų politika nėra tokia gera. Politikai, deja, savo preferencijas išdėsto atvirkščiai - Lietuvoje yra didžiulis noras turėti eurą, tuo tarpu Lenkijoje to apskritai nėra", - dar vadovaudamas LLRI sakė R.Šimašius.

Daugybė grėsmių

Beje, o gal euras Lietuvai nėra blogiai?

Ne tik euroskeptikai, bet ir euro valiutos šalininkai pripažįsta, kad įsivedus eurą, jau dabar krizės paveiktą

mūsų šalies ekonomiką gali dar labiau neigiamai veikti daugelis veiksnių. Pavyzdžiui, ECB sprendimai. Dažnai grindžiami įvertinant skirtingų euro zonos narių ekonominę situaciją, jie gali apskritai būti netinkami vertinant Lietuvos padėtį. Tarkim, jei daugelyje valstybių skiriasi ekonominio augimo tempai, infliacijos dydis ir pan., ECB gali nustatyti ne visai atitinkamas palūkanų normas.

Jei Lietuvai ir pavyktų susiorientuoti didžiulėje euro zonoje, jos ekonomiką gali paveikti ir kitų šalių vidaus problemos. Akivaizdus ir visai kraštutinis pavyzdys - Italija įvedus eurą.

Ekspertai pripažįsta, kad šaliai įsivedus eurą ir staiga įklimpus į gilią krizę, vienoks ar kitoks išstojimas iš euro zonos vėgį gali tapti akmeniu po kaklu tiek tai pačiai valstybei, tiek visai sąjungai. Nepaisant visko, daugiausia abejonių kyla dėl to, ar eurą įsivesiančios valstybės yra ir bus pasirengusios vykdyti reikalingas reformas, be to, nežinia, kokiais sprendimais visai atsisuks - ar, pavyzdžiui, nebus mėginama žaisti monetarinėmis priemonėmis.

Ar mums tikrai reikia kitos valiutos?

Tiek bankininkai, tiek politikai, tiek ekonomistai sutinka, kad Lietuva, nors ir įsipareigojusi stojimo į ES sutartimi, dar turi galimybę neįsivesti euro - kol kas jokios sankcijos taip sumaniusiai valstybei niekur nenumatytos. Vienintelė netektis - jau įmokėta Lietuvos kapitalo dalis ECB ir dar galimas jų praradimas, jei bankas nuspręstų įmokos dydį padidinti.

O argumentų neįsivesti euro yra. Vienas stipriausių tas, kad mūsų valiuta - litas - kol kas yra pakankamai stabilus, o vykdoma pinigų politika - itin gera.

Daugelis pripažįsta, kad Lietuvoje nuo 1994 m. veikiantis valiutų valdybos modelis, užtikrinantis fiksuotą nacionalinės valiutos kursą bazinės valiutos atžvilgiu, visiškai į apyvartą išleisti litų padengimą aukso ir užsienio valiutos atsargomis bei laisvą litų keitimą į bazinę valiutą ir atvirkščiai, yra geras.

"Taigi iš tikrųjų tam tikras paradoksas yra, kad Lietuva, šiandien turėdama iš tiesų gerą pinigų politiką bendrame pasauliniame ir Europos kontekste, veržiasi į Europos pinigų sąjungą ir elgiasi atvirkščiai nei, pavyzdžiui, Lenkija, kurios pinigų politika nėra tokia gera. Politikai, deja, savo preferencijas išdėsto atvirkščiai - Lietuvoje yra didžiulis noras turėti eurą, tuo tarpu Lenkijoje to apskritai nėra", - dar vadovaudamas LLRI sakė R.Šimašius.

SMEGENŲ PLOVIMO PLANAS

Beje, euro propagandos konkurso dalyviai Lietuvos bankui turėjo pateikti du planus. Viena jų turėjo būti nurodyta, kaip bus plaukamos piliečių smegenys, jei Lietuva į euro zoną būtų priimta 2007 m. sausio 1 d., kitame - euro propagandos strategija, jei tai įvyktų vėliau.

Pats Seimas prieš dvejus metus patvirtino Visuomenės informavimo apie euro įvedimą ir komunikacijos strategiją. Pagal ją visuomenės laukia trys smegenų plovimo etapai, kurių pirmasis jau prasidėjo 2005 m. rugšėjį.

Kaip nurodyta, pirmuoju etapu propagandistai žmones turi supažindinti su būsima bendrosios valiutos įtaka šalies ekonomikai ir gyventojams, euro įvedimo planu ir suinteresuotų institucijų veikla.

Antruoju etapu, kuris prasidės likus septyniems mėnesiams iki stojimo į euro zoną, lietuviai turi būti ne tik supažindinami su valiutos pakeitimo tvarka, tą procesą reglamentuojančiais Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktais, bendrosios valiutos nominaliais, vertė bei apsaugos požymiais, bet ir veikiami įvairiomis reklamos priemonėmis (tikslas - susieti litą su euro emociniu požiūriu).

Paskutiniu etapu, maždaug pusę metų trukiančiu etapu, kuris prasidės po euro įvedimo, specialistai žmonėms turės ne tik priminti visus anksčiau išaiškintus dalykus apie eurą, bet ir išlaikyti teigiamą visuomenės nuomonę apie naująją valiutą.

Europa grimzta į euro liūną

Ar tikrai visose Europos Sąjungos (ES) šalyse euras pasiteisino? „Žalgiris“ šiandien pateikia daugelio euro zonos valstybių sėkmių ir nesėkmių istorijas.

AIRIJA

Viena nepažangiausių prieš įstojimą į euro zoną laikyta Airija ne itin džiūgavo įsivedusi naująją valiutą.

Nors daugelis teigė, kad būtent euras išjudino Airijos ekonomikos augimą, ekspertų pastebėjimu, ši šalis atsigavo jau praėjusio amžiaus paskutiniame dešimtmetyje, kai dėl didelių tiesioginių užsienio investicijų čia beveik visiškai dingo nedarbas, o ekonomikos augimo tempai siekė daugiau kaip 10 proc.

Anot Dublino finansinių paslaugų grupės „Friends First“ vyriausiojo ekonomisto Jimo Powerio, Airijos konkurencingumas ėmė mažėti nuo 1999 m. (gimus euro idėjai), tačiau šį faktą maskavo silpna valiuta ir stipri išorinė aplinka. Prieš ketletą metų Airijoje smarkiai išryškėjo sumažėjus konkurencingumas ir kilo rimtų abejonių dėl tolesnio šalies ekonomikos augimo. Ekspertai

nevienareikišmiškai pabrėžia, kad Airijos konkurencingumui pakenkė sustiprėjęs euras.

Be to, įvedus naująją valiutą Airijoje pakilo kainos, daug žmonių prarado darbo vietas.

Šiuo metu airiai teigia, kad krizė šalį palietė kur kas anksčiau nei visą pasaulį - būtent po euro įvedimo.

BELGIJA

Belgai, kaip ir Liuksemburgo gyventojai bei austrai, iki šiol dideliu ekonomikos nuosmukių dėl euro įvedimo nesiskundė.

ITALIJA

Italijos gyventojai buvo vieni aršiausių euro šalininkų ir prieš euro įvedimą net noriai mokėjo specialų mokestį, kuris turėjo sumažinti šalies biudžeto deficitą ir padėti pasirengti narystei euro zonoje.

Tačiau praėjus beveik dvejais metais nuo euro įvedimo italų entuziazmas išblėso - jie ėmė aiškinti,

kad euras nuskurdino šalį, ir net griebėsi streikų. Didžiausių italų nepasitenkinimą sukėlė didelis kainų augimas, kurį lėmė euro įvedimas.

Pasak italų, įvedus eurą šalyje pabrango ne tik įvairių maisto produktų, būtiniausių paslaugų kainos. Pakelti mokesčius išdrįso ir dvasininkai (už Bažnyčios paslaugas), taip pat Sicilijos mafija (pavdivgubino „apsaugos mokestį“ Palermo parduotuvių savininkams).

Italijos ekonomika įvedus eurą ėmė sparčiai risti žemyn - trūko konkurencingumo, paslaugų rinkoje ištirpo investicijos. Nerimą kėlė ir nemažėjanti infliacija.

Prieš trejus metus Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija išreiškė susirūpinimą dėl to, kad Italija, kaip ir kai kurios kitos euro zonos narės, atidėjojo struktūrinės reformos. Buvo užsiminta, kad Italijai būtų geriau palikti euro zoną, tačiau tokias kalbas kaustė baimė, kad kartu su šia šalimi iš viešingos pinigų sąjungos gali pasitraukti ir Ispanija bei Portugalija.

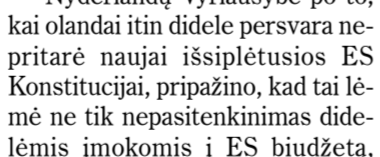
NYDERLANDAI

Vieni karščiausių euro entuzias-tų olandai taip pat netruko pajusti

euro kainą. Be kainų šoktelėjimo, olandai išsigando ir sparčiai bankrutuojančių įmonių skaičiaus.

Nyderlandų statistikos departamento duomenimis, praėjus keletriems metams nuo euro įvedimo šalyje iki rekordinio per pastaruosius 20 metų išaugo bankrutavusių įmonių skaičius. 2003 m. Nyderlanduose bankrutavo 8750 įmonių. Paskv ekspertų, Nyderlandų ekonomikai pakenkė ne tik pasaulinės prekybos sulėtėjimas ir didžiulės įmonių darbo sąnaudos, bet ir sumažėjusi vartotojų perkamoji galia.

Nyderlandų Vyriausybė po to, kai olandai itin didele persvara nepritarė naujai išsiplėtusios ES Konstitucijai, pripažino, kad tai lėmė ne tik nepasitenkinimas didelėmis įmokomis į ES biudžetą, būgštavimas dėl ES plėtros ir emigracijos, bet ir euro įvedimas bei nusivylimas naująja valiuta.

SUOMIJA

Prieš trejus metus suomiai tvirtino, kad dėl euro įvedimo šalyje gerokai šoktelėjo kainos. Tiesa, buvo pažymimos ir teigiamos pasekmės - finansinio sektoriaus stabilumas, mažesnis infliacija, didesnė konkurencija, išvengta valiutų rizikos.

ISPANIJA

Abejingai euro įvedimą vertinę ispaniai iki šiol laikosi nuomonės, kad gandai apie kainų kilimą dėl euro įvedimo virto tikrove.

Nors 2001 m. pabaigoje Ispanijos Vyriausybė ir regionų valdžia

kreipėsi į verslininkus, kad įvedus naująją valiutą, būtų kontroliuojamos kainos, šie tokių prašymų nepaisė. Manoma, kad šitaip pasielgti verslininkus paskatino pati Vyriausybė. Ji 2 proc. padidino senus mokesčius ir įvedė naujų.

Be to, prekybos centrai, kavinės, restoranai, laikraščių platintojai ėmėsi prisidengti mokesčių apvalinimu ir taip kelti kainas. Tad kol kas mažai ispanų tiki, kad kainos pagaliau sustos ir gyvenimo kokybė pradės gerėti. Ypač krizės akivaizdoje.

SUOMIJA

Prieš trejus metus suomiai tvirtino, kad dėl euro įvedimo šalyje gerokai šoktelėjo kainos. Tiesa, buvo pažymimos ir teigiamos pasekmės - finansinio sektoriaus stabilumas, mažesnis infliacija, didesnė konkurencija, išvengta valiutų rizikos.

PORTUGALIJA

Praėjus metams nuo euro įvedimo, Portugalijai grėsė ES sankcijos

dėl viršyto biudžeto deficito. Tuomet šalies Vyriausybė ėmėsi suveržtų diržų politikos, tai sukėlė visuomenės nepasitenkinimą ir grasinimus organizuoti visuotinį streiką.

Visuomenės nepasitenkinimo sulaukė ir kai kurie kiti sprendimai. Pavyzdžiui, fiksuotojo telefono ryšio tinklo pardavimas (siekiant sumažinti biudžeto deficitą, kad jis neviršytų euro zonoje leistinos ribos). Ekonominė Portugalijos padėtis nėra gera - jai, kaip ir Italijai, dėl prastų ekonominių rodiklių ES finansų ministrai nuolat grasina ir taiko drausmines priemones.

AUSTRIJA

Austrai iki šiol skundėsi tik euro monetų sukeliamą alergiją (dėl jų sudėtyje esančio nemenko kiekio nikelio). Šalies socialinės ir ekonominės padėties požūriau austrai laikosi neutralios pozicijos - nei itin palaiko eurą, nei itin smerkia. Tačiau Austrija bene vienintelė iš euro zonos šalių apsaugojo savo piliečius nuo tiesioginių euro įvedimo pasekmių - pereinama prie euro valiutos, šalis numatė baudas už nepagrįstai padidintas kainas nuo 2001 m. spalio iki 2002 m. kovo.

PRANCŪZIJA

Praėjus keleriems metams nuo euro įvedimo nelabai gera ekonominė padėtis susiklostė ir Prancūzijoje - ES finansų ministrai net perspėjo šalį, kad jei ji kartu su Vokietija pažeis 3 proc. bendrojo vidaus produkto biudžeto deficito ribą, bus taikomos drausminės priemonės. Prancūzai euro kainą pajuto gerokai ūgtelėjus mokesčiams. Manoma, kad tai buvo viena iš jų nepasitenkinimo priežasčių, dėl kurių jie referendumu atmetė pirmąjį ES Konstitucijos variantą.

LIUKSEMBURGAS

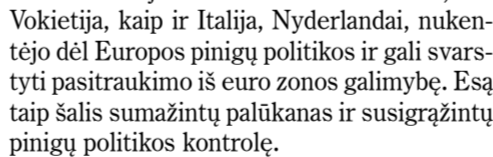
Kitaip nei kitos šalys, Liuksemburgo piliečiai iki šiol yra dideli euro entuziastai. Tvirtina, kad euro įvedimas didelių problemų šalies ekonomikai nesukėlė.

VOKIETIJA

Neigiamas euro įvedimo pasekmes netruko pajusti ir Vokietija. 2003 m. šalyje užfiksuotas didžiausias gamybos nuosmukis, o 2004 m. šalis buvo įtraukta į juodąjį valstybių sąrašą ir prastais ekonomikos rodikliais neatšilikto nuo Prancūzijos ir Italijos. ES finansų ministrai taip pat pagrasino Vokietijai, kad jei ji pažeis 3 proc. BVP biudžeto deficito ribą, bus pritaikytos drausminės priemonės.

Prieš dvejus metus analitikai svarstė, kad Vokietija, kaip ir Italija, Nyderlandai, nukentėjo dėl Europos pinigų politikos ir gali svaryti pasitraukimo iš euro zonos galimybę. Ešą taip šalis sumažintų palūkanas ir susigrąžintų pinigų politikos kontrolę.

GRAIKIJA

Šių metų apklausa rodo, kad praėjus 25 metams nuo narystės ES pradžios graikai jaučiasi laimingi įstoję į ES, tačiau dėl išaugusių kainų kaltina eurą. 2001 m. entuziastingai įsivedė eurą, graikai pamažu prarado pasitikėjimą bendra Europos valiuta. Beje, pagal infliacijos lygį Graikijai euro zonoje tenka antroji vieta. Šalyje įvedus eurą, ne kartą pasitaikė anekdotinių situacijų, kai smarkiai ėmė kilti nuomos kainos, o vanduo buteliais pabrango trigubai.

NE EURO ZONOS ŠALYS

DIDŽIOJI BRITANIJA

Didžioji Britanija yra viena iš trijų senųjų ES narių, neįsivedusių bendros Europos valiutos. Britų Vyriausybė aiškina, kad šalies dalyvavimą euro zonoje turi lemti nacionaliniai ekonominiai interesai bei aiškūs ekonominiai argumentai. Iš dalies britai tikisi, kad euras paskatintų investavimo, prekybos, finansinių paslaugų augimą, tačiau sako nesą tikri, ar šalies ir euro zonos yra pakankamai suartėjusios ir lanksčios, kad galėtų spręsti sunkumus, jei šie išklūtų.

Be to, britai tiki esą išskirtiniai dėl to, kad turi pakankamai aukštą struktūrinių reformų lygį, yra atviri dolerio ekonomikai bei turi unikalią nuosavybės rinką.

Tiek politikai, tiek ekonomistai aiškina, kad mažai tikėtina, jog Didžioji Britanija artimiausioje ateityje kreipsis dėl narystės euro zonoje. Todėl, kad šioje šalyje niekas nepalaiko euro - kaip Europos valiutos idėjos.

DANIJA

Danijoje ES klausimai dažnai sukeldavo diskusijų, nes šalyje visuomet buvo daug euroskeptikų. Norint geriau suprasti danus, reikia prisiminti, kad 1992 m., kai Danijoje vyko referendumas dėl Mastroichto sutarties, danai ją kategoriškai atmetė. Tad šalies Vyriausybė, ieškodama išeišies iš padėties, priėmė Edinburgo susitarimą, kuris leido Danijai nedalyvauti trečiame pinigų sąjungos etape, kuriame buvo numatytas euro įvedimas. 2000 m., kai buvo vėl bandoma įvesti eurą, šalies valdžia surengė referendumą ir gavo atsakymą - danai nenori euro.

Manoma, kad pagrindinė priežastis, kodėl buvo atsisakyta bendros Europos valiutos - Danijos žmonės norėjo išlaikyti didesnę nepriklausomybę nuo ES, kad ši negalėtų stipriau veikti šalies politikos. Nors kai kurie danai ir pakeitė nuomonę dėl euro, specialistai sako, kad Danijos ekonomika yra labai stipri ir be šios valiutos, todėl euro įvedimas šaliai yra neišreikalingas. Be to, Danijos kronos kursas ir dabar susietas su euru.

Norėdami įsivesti eurą, danai turėtų vėl rengti referendumą, tačiau vyrauja tokia nuomonė, kad po dvejų žlugusių referendumų kiekviena valdžia gerai pagalvos prieš rengdama naują balsavimą.

ŠVEDIJA

Be Didžiosios Britanijos ir Danijos, euro iš ES šalių neįsiveda ir Švedija. Manoma, kad pagrindinis motyvas, kodėl švedai nepritarė euro įvedimui, - baimė prarasti dabar esamas stabilias socialines garantijas.

Švedija klesti, nors buvo įvairių pesimistinių prognozių, kad neįvedus euro, šalis patirs politinę izoliaciją, sulėtės ekonomikos augimas, gerokai svyruos valiutų kursas ir pan.

Švedai ir dabar laikosi nuomonės, kad jiems euro nereikia. Nors neatmetama galimybė, kad kitamet šalis rengs referendumą dėl euro įvedimo.

Švedų valdžios teigimu, referendumas bus rengiamas, jei tokį norą pareikš visuomenė, tačiau vargu ar tai įvyks, jei Švedijos ekonomikos rezultatai ir toliau bus geresni už euro zonos šalių duomenis.

R.Ozolas: Į SAULĖLYDŽIŲ KRANTĄ

„Žalgiris“ toliau spausdina Nepriklausomybės Akto signataro, filosofo Romualdo Ozolo užrašus. Apie mūsų Nepriklausomybę. Apie tautą. Apie jos išlikimą.

2004 03 01. Kai sakoma, kad lietuviai nemylį savo žemės, aš suklūstu ir viduje priešinuosi. Tačiau galvodamas vis dėlto randu tiesos tuose žodžiuose. Nes ką gi reiškia tokie istoriniai reiškiniai kaip LDK arba politinė ir karinė ekspansija, o ne vidinių resursų atsilikymui prieš užkariautojus paieška? Arba masiniai nutautėjimai - sluoksnis po sluoksnio? Arba emigracijos - banga po bangos?

Buvo jau išaugusi sąmoningų piliečių karta, bet ji buvo iššaudyta miškuose ir pamiškėse, išvežota po sibiru, išbėgijo politinė emigracijon į ameriką.

Balsų smūjų sudavė tarybinė kaimo kolektyvizacija ir miestų industrializacija: tada viskas neteko būties prasmių, viskas buvo išvietinta, atkirsta nuo žemės kaip būties vietos.

Taip, visa tai tiesa. Bet tiesa ir tai, kad partizanai mirė už savo žemę Lietuvą, Lietuva sirgo lietuviai amerikose, Lietuva gyveno lietuviai sibiruose. Kultūros ir meno darbai, turį prasmės ir dabar, buvo tarybmečiu sukurti būtent apie savo žemę mąstant ir jos godojant.

O Atgimimas atėjo ar ne Lietuvos žemės meilės vedamas? Ar įstatymai nebuvo žemės perėmimui nukreipti, kad ir nevykusiai? O teismai dėl žemės - ar ne to paties reikalo turėti žemę kurstomi: žmonės kovoją dėl žemės kaip gali ir sugeba, kaip išmano.

O jeigu kas nori atgautą žemę kuo greičiau parduoti, tai ar ne dėl to, kad yra priversti nuvaryti, nudrengti, pagaliau - viso bežemio tarybinio gyvenimo gyventi ne žemei, o daiktams, turtui, pamokyti?

Tik naujoji karta - buvusių komjaunuolių, dabar liberalų karta - visai abejinga žemei! Tačiau tai grynai tarybinis palikimas, ir jis prais.

2004 03 02. Žmogaus teisės, vertinant jas visumų požūriui, yra mažumų teisės, o ne tautos teisės. Mat visuma gyvena pagal bendrą tvarką, o vienetas - pagal atskirą, jam reikalingą. Jeigu bendra tvarka nepatinka, remdamasis tuo, kad tu irgi žmogus, kaip ir daugumos žmonės, jau gali reikalauti ir tavo tvarkos pripažinimo. Kaip tik tą tavo norą bei reikalavimą ir palaiko Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, šiandien dominuojanti Europos pasauliui. Ką ji su juo daro? Ogi griaua civilizacijos, o kur jos jau apgrautos - pereina prie tautų griovimo. Kaip Lietuvoje. Pagaliau kaip ir visoje Europoje. Europa Vakaruos ir Rytuos pradeda tam priešintis valstybinu lygiu. Lietuvoje problema ne nesuvokiama, nekaltant apie supratimą, galintį pasiūlyti kokius nors jos sprendimus.

2004 03 22. Jeigu mūsų partija apsispręstų eiti į Europos Parlamento rinkimus, tai pagrindiniu uždaviniu turėtų laikyti Europos Konstitucijos priėmimo sužlugdymą. Būtų gerai, kad galima būtų pasiekti, jog visa Lietuvos deputatų delegacija išvyktų su šūkiu: JOKIOS KONSTITUCIJOS! Konstitucija iš principo yra valstybės požymis, o parengtoji Europos Konstitucija yra federacinio tipo unitarinės valstybės pagrindinis įstatymas. Naujiesiems lietuviams nepriklausomybė nebesvarbu, jie mielai derasi dėl detalių ir jiems teksiančios valdžios dalies, o ne dėl esmės. Esmė - jokios Konstitucijos.

2004 03 12. Praeina šventės, net jubiliejai, - netgi tokie, kaip paskutinės Nepriklausomybės metinės Antrojejoje Respublikoje, - ir vėl viskas, rodos, kaip buvę.

Tęsinys kitame numeryje

